

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:19.10.2020 ✓Accepted/Kabul:08.12.2020

DOI:10.30794/pausbed.812589

Araştırma Makalesi/ Research Article

Cihangir-Tetik, D. (2021). "Sosyal Bilimlerde Teorik Makale Yazımı ve Uluslararası İlişkiler Disiplinindeki Yansımaları", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2021 Sayı 42:Özel sayı 1, Denizli, ss. Ö31-Ö48.

SOSYAL BİLİMLERDE TEORİK MAKALE YAZIMI VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNDEKİ YANSIMALARI

Damla CİHANGİR-TETİK*

Özet

Sosyal bilimler, dünyanın nasıl işlediğinden söz etmek için sürekli teorilere, bir diğer deyişle kuramlara, başvurur. Uluslararası ilişkiler disiplininde teori, uluslararası sistemi ve onu etkileyen tüm faktörleri sistematik ve ampirik bir şekilde açıklamaya yardımcı olmaktadır. Uluslararası ilişkiler teorileri, uluslararası ilişkiler disiplininin araştırma alanına giren her türlü aktör, kavram, küresel, bölgesel ya da yerel gelişme, dış politika yapımı, uluslararası sistemin, devletlerarası ilişkilerin, uluslararası örgütlerin, uluslararası politik ekonominin unsurlarını açıklayabilmektedir. Bu anlamda tek bir doğru açıklamadan bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle, bu çalışma, sosyal bilimler alanında teorik bir makale yazarken başta Türkiye’de akademideki öğrencilerin ve araştırmacıların yaşadığı zorluklara çözüm bulmaya çalışırken, uluslararası ilişkiler disiplininde teorik araştırmanın kapsamını ve önemini de vurgulamayı hedeflemektedir. Böylelikle, bu çalışma, genel olarak “sosyal bilimlerde teorik bir makale nasıl yazılır?” sorusuna odaklanırken, özel olarak dünya siyasetinde sistematik olarak gözlemlenen olayların uluslararası ilişkiler disiplininin bir veya birden çok teorisiyle harmanlanarak nasıl bir bilimsel araştırma yapılacağını ve bunun makale haline getirileceğini açıklamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, bu çalışma ilk olarak sosyal bilimlerde teori kavramını, akademik araştırmadaki önemini ve parçalarını; ikinci olarak teorik bir makalenin yazım aşamalarını açıklamaktadır. Daha sonra, uluslararası ilişkiler alanında teorinin öneminden, teorik makale yazım amaçlarından ve teori türlerinden bahsetmektedir. Sonunda, uluslararası ilişkiler alanından özgün teori ve teorik makale örnekleri sunmaktadır. Aynı zamanda bu çalışma, Türkiye’de akademide genel olarak sosyal bilimlerdeki ve özel olarak uluslararası ilişkiler alanındaki teorik açıklama ve araştırma yöntemleri literatürüne katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: *Teori/Kuram, Teorik açıklama, Teorik makale, Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, Uluslararası ilişkiler teorileri.*

WRITING THEORETICAL ARTICLES IN SOCIAL SCIENCES AND ITS REFLECTIONS IN THE DISCIPLINE OF INTERNATIONAL RELATIONS

Abstract

Social sciences constantly refer to theories in order to explain how the world operates. In the discipline of international relations, theory helps to explain the international system and all of the factors that impact the system in a systemic and empirical way. Any theory of international relations can explain actors, concepts, any kind of global, national and local development, foreign policy making, elements of the international system, inter-state relations, international institutions and international political economy that the discipline of international relations covers. Therefore, it is not possible to talk about only one correct explanation. Thus, this article primarily tries to find solutions to the problems and challenges that students and researchers encounter in social sciences in Turkish academia while writing a theoretical article. Additionally, it aims to emphasize the extent and importance of theoretical research in the discipline of international relations. In this way, while this

*Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, İSTANBUL.
e-posta: damlacihangir@gmail.com (<https://orcid.org/0000-0001-6796-905X>)

study focuses on the question of “how to write a theoretical article in social sciences?” in general, it specifically aims to explain how to conduct a scientific research by gathering global political developments observed systematically with one or more theories of international relations and how to render it into a theoretical article. Thus, this study first explains the concept of theory, its importance in research in social sciences and its parts. Secondly, it explains the writing principles of a theoretical article. Then, it refers to the importance of theory, aims and types of a theoretical article in the discipline of international relations. Finally, it provides examples of distinctive theories and theoretical articles from the area of international relations. At the same time, this study aims to contribute to the literature of theoretical explanation and research methods in social sciences in general and particularly, in the area of international relations in Turkish academia.

Keywords: *Theory, Theoretical explanation, Theoretical article, Research methods in social sciences, Theories of international relations.*

1. GİRİŞ

Herhangi bir bilimsel araştırma, yazılı hale gelip ilgili bir akademik dergide yayımlanıp bilim dünyasıyla ve kamuoyuyla paylaşılmadan tam olarak nihai haline gelmiş sayılmamaktadır. Bir araştırmanın akademik bir dergide bilimsel bir makale olarak yayımlanabilmesi için içerik ve yapı olarak bazı kriterleri karşılıyor olması gerekmektedir. Bir bilimsel araştırmanın ve sonuçlarının yayımlanabilir bir şekilde yazılması için öncelikle türünün ne olduğunun bilinmesi ve bu türün özelliklerine göre yazılması gerekmektedir. Akademik dergilerde yayımlanan başlıca bilimsel makale türleri şu şekildedir; ampirik makale, literatür değerlendirmesi, teorik/kuramsal¹ makale, yöntemsel makale, vaka/örnek olay çalışması, kısa raporlar, kitap incelemesi, editöre mektup, yorumlar ve daha önce yazılmış makalelere cevaplar (APA, 2020). Bu çalışmanın temel amacı, bahsi geçen bu akademik araştırma çalışmalarının bir türü olan teorik makale yazımının, genel olarak sosyal bilimlerde, özel olarak da uluslararası ilişkiler alanında, amaçlarını, önemini, özelliklerini ve zorluklarını açıklamaktır. Bunu yaparken uluslararası ilişkiler alanındaki tüm teorileri ve teorik çalışmaları tek tek incelemek yerine – ki teorik açıdan zengin olan bu alana ilişkin böyle bir çalışma için bu makale yeterli olmayacaktır- alanda daha çok bahsi geçen teorilere örnekler vermeyi tercih ettik. Aynı zamanda bu çalışma, Türkiye’de akademide genel olarak sosyal bilimlerdeki ve özel olarak uluslararası ilişkiler alanındaki teorik açıklama ve araştırma yöntemleri literatürüne katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda, bu makale ilk olarak sosyal bilimlerde teori kavramını, akademik araştırmadaki önemini ve parçalarını; ikinci olarak teorik bir makalenin yazım aşamalarını açıklamaktadır. Daha sonra, uluslararası ilişkiler alanında teorinin öneminden, teorik makale yazım amaçlarından ve teori türlerinden bahsetmektedir. Sonunda, uluslararası ilişkiler alanından özgün teori ve teorik makale örnekleri sunmaktadır.

2. TEORİ VE TEORİNİN AKADEMİK ARAŞTIRMADAKİ ÖNEMİ

Dünyanın nasıl işlediğine dair var olan fikirlerimiz, bugüne kadar dünyanın işleyişine dair pek çok alanda üretilmiş bilimsel teoriler sayesinde şekil almaktadır. Sosyal bilimlerde teori, “toplumsal dünya hakkındaki bilgileri özetleyen ve düzenleyen, birbirleriyle bağlantılı fikirler sistemi” olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla teoriler, etrafımızdaki dünyanın nasıl işlediğini, sistematik, birbirine bağlı fikirler ve kavramlar bağlantısıyla açıklamaktadır (Neuman, 2006:76). Teoriler, çeşitli fenomenlerin açıklanması, tahmin edilmesi ve anlaşılması için oluşturulurken çoğu zaman, var olan bilgi birikiminin eleştirel, bağlayıcı varsayımlarla sorgulanmasını ve genişlemesini sağlamaktadır (Abend, 2008).

“Teori” dendiği zaman ilk akla gelen soyut kavramlar, entelektüel tartışmalar ve gerçeklikten kopukluk algısı pek çok kişiyi rahatsız etmekte, akademik hayat ve araştırmalara mesafeli durmalarına yol açmaktadır. Hatta üniversite öğrencileri arasında dahi “teori” ya da “kuram” sözcüğünü duyduğu zaman endişeye kapılan veya derse ilgisini kaybeden öğrenci sayısı pek de az değildir. Teoriler üzerine düşünmek ya da tartışmak, soyut bir bilinmezden bahsedildiği izlenimi yarattığı için çoğu kişi tarafından ürkütücü ya da sıkıcı görülse de günlük hayatta pek çok konuda toplumsal teoriler karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, bir ülkedeki enflasyon rakamları ve yoksulluk arasındaki ilişkiden, iki komşu ülke arasındaki tarihsel olaylardan ve güncel meselelerden, boşanma oranları ile

¹ Bu çalışmada kuram yerine “teori”, kuramsal yerine de “teorik” kelimeleri kullanılmaktadır.

boşanan çiftlerin çocuklarının eğitimdeki başarı seviyeleri arasındaki ilişkiden bahsedenler, sosyal bilimlerdeki birden çok alt disipline ait teoriye dolaylı bir şekilde vurgu yapmaktadırlar.

Bunun yanında, teori, akademik araştırmanın temelidir ve teorinin araştırmada önemli bir yeri vardır. Akademik bir araştırmada teorinin kullanılıp kullanılmaması değil, nasıl kullanılacağı asıl sorunsaldır. Araştırmayı ilgili bir teoriye dayandırarak yürütmek araştırmacının o teoriye ilişkin daha önce var olan çalışmaları takip etmesini, kendi verilerini toplamasını, dolayısıyla kendi araştırmasını daha kolay yürütebilmesini sağlamaktadır. Sosyal bilimlerde akademik bir makalede basitçe söylersek, araştırmacılar toplumsal dünyanın işleyişiyle ilgili bir öyküyü (kuram), onu sistematik olarak incelerken gözlemedikleri (veri) harmanlar. Bu nedenle “bilimsel bilginin oluşturulması, netleştirilmesi ve genişletilmesi için teori zorunludur” (Neuman, 2006:76-77). Bilimsel bir araştırmada teorinin araştırmaya uyması gerektiğinin önemi kavrandığı zaman araştırma daha iyi tasarlanabilir, yürütülebilir ve anlaşılabilir.

Teori, bilimsel bir araştırmada aşağıdaki rolleri oynar (Sutton ve Staw, 1995; Torraco, 1997; Jacard ve Jacoby, 2010; Ravitch ve Riggan, 2017):

- Yeni araştırma verilerinin ileride kullanılmak üzere yorumlanmasını ve kodlanmasını sağlar,
- Daha önce çözüm önerisi sunulmayan yeni sorunlara yanıt bulur,
- Araştırma problemlerinin belirlenmesi ve tanımlanması için araçtır,
- Araştırma problemlerine çözüm önermek veya onları değerlendirmek için araçtır,
- Birikmiş bilgilerden önemli olan ve olmayan gerçekleri ayırt etme yoludur,
- Eski verilere yeni yorumlar ve yeni anlamlar verme aracıdır,
- Yeni önemli konuları belirleme ve konunun en iyi şekilde anlaşılması için cevaplanması gereken en kritik araştırma sorularını belirleme aracıdır,
- Mesleğin üyelerine (araştırmacılar, akademisyenler, uzmanlar, öğrenciler, vb.) mesleklerinin sınırlarını belirlemek için ortak bir dil ve bir referans çerçevesi sağlama aracıdır, ve
- Araştırmaya rehberlik etme ve bilgi verme karşılığında araştırma çabalarına rehberlik edebilir ve mesleki uygulamayı iyileştirmeyi sağlar.

Bir teori oluşmadan önce araştırmacı, dünyanın işleyişine ilişkin bir sorudan/sorunsaldan yola çıkmaktadır. Daha sonra araştırmacı o soruya ve konuya ilişkin pek çok varsayım, önerme ve hipotez ortaya koymaktadır. Araştırmacının bu ilk aşamasında araştırmacının hangi teoriye dayanarak araştırmasını yapacağını netleştirmesi önemlidir. Çünkü teori, ilgili konuya ilişkin kavramlar arasındaki ilişkiyi, neyin nasıl, neye neden olduğunu belirterek açıklamaktadır.

2.1. Teorinin Parçaları: Varsayımlar, Önermeler/Hipotezler, Kavramlar ve İlişkiler

Teoriler, birbiriyle bağlantılı parçaları, -varsayımlar/önermeler/hipotezler, kavramlar ve ilişkiler-, sayesinde araştırmaya eşsiz ve vazgeçilmez bir katkı sunmaktadır. Teorilerin araştırmaya en büyük ve önemli katkısı varsayımlarda bulunması, bu varsayımları açıklamak için kavramlar sunması ve eğer varsa, bu kavramlar arasındaki ilişkilerin yönünü belirtmesidir. Bunun sonucunda “Bir kuram, çoğu zaman varsayımlar, kavramlar ve bağlantılardan oluşan bir kompleks bütünün ana hatlarını çizerek belirli bir ilişkinin neden var olduğunu ya da neden var olmadığını ortaya koyar” (Neuman, 2006:87). Bu nedenle, teorik bir makale yazarken bu parçaların farkında olmak gerekmektedir. Varsayımlar, bir teori oluştururken yola çıkılan başlangıç noktalarıdır. Araştırmacıların, araştırmaya başlamadan önce çalışmak istedikleri toplumsal gerçeklik hakkında, genellikle üstü örtük varsayımları vardır. Teorik bir araştırma yaparken ve makale yazarken araştırmacının amaçlarından biri bu üstü örtük varsayımları ortaya çıkararak alanında bilgisini ve uzmanlığını derinleştirmektir.

Örneğin, uluslararası ilişkiler alanındaki teorilerin her birinin temel varsayımları arasında devletlerin varlığı söz konusudur. Bir başka örnek olarak, yine uluslararası ilişkiler alanından bir teorik gelenek olan realizme göre ulus devletler, benzer işlevlere sahip üniter ve rasyonel aktörlerdir (Waltz, 1979). Ayrıca realizm, ülkelerin neden savaşa girdiğine dair bir açıklama yaparken ülkelerin çeşitli çıkarları olduğu, bu çıkarlarını korumak ya da genişletmek uğruna savaşa girme motivasyonlarının bulunduğu, uluslararası siyasetin güç için bir mücadele olduğu (Morgenthau, 1948) varsayımına sahiptir. Yine bir uluslararası ilişkiler teorik geleneği olan liberalizm (*liberalism*) ise ülkelerin iç politikalarının ve iç siyasetteki aktörlerinin dış politikaları üzerine etkisi olduğu varsayımına sahiptir. Bunun yanında, post-pozitivist uluslararası ilişkiler teorik geleneğinin akımlarından biri olan güvenikleştirme teorisi (*theory of securitization*), olağan konuların ve gelişmelerin de güvenlik meseleleri olduğu varsayımına sahiptir. Böylece, güvenikleştirme teorisine göre uluslararası aktörler, din, iklim-çevre ve göç gibi sıradan konular üst düzey güvenlik meselesi olabilirler (Wæver, 1995; Buzan vd., 1998).

Teoriler, varsayımların üzerine çalıştıkları konuya ilişkin en az iki kavram arasında bir önermeye/sava sahiptir. “Önerme, iki ya da daha fazla kavram arasındaki ilişkiyi belirleyen ve ilişkinin çeşidi hakkında bir şey söyleyen kuramsal bir bildirimdir” (Neuman, 2006:88). Ancak, bir önermenin doğru olup olmadığını kanıtlamak için onun hipoteze çevrilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla hipotezler, önermelerin ampirik olarak test edilebilir ya da reddedilebilir versiyonlarıdır. Bu nedenle, hipotezler teorinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Uluslararası ilişkiler disiplininin bir önerme ve hipotez örneği verecek olursak; birbirleriyle yoğun ticari ilişkileri olan devletler, bu ticari ilişkilerinin getirdiği faydayı kaybetmemek için birbirleriyle çatışmaya girmekten kaçınırlar önermesi şu şekilde bir hipoteze dönüştürülebilir; “iki ülke arasında ticaret hacmi yükseldikçe aralarında çatışma olma ihtimali azalmaktadır” (Dixon, 1994; Russett ve Oneal, 2001). Bir önerme hipotez haline getirildikten sonra değişkenler ölçülebilir hale gelir, dolayısıyla teori test edilebilir ya da yanlışlanabilir. Çeşitli hipotezlerden oluşan teori, kendi içinde tutarlı olmalıdır. Bir diğer deyişle, onu oluşturan hipotezler, birbirleriyle çelişkili olmamalıdır (King vd., 1994:99-100).

Teorik kavramlar olmadan teoriden bahsedemeyiz. Kavramlar, bir sembol olarak ya da sözcüklerle ifade edilen fikirlerdir. Sosyal bilimlerde yeni bir teori oluşturan araştırmacılar, aynı zamanda bir kavramlar kümesi, başka bir deyişle yeni bir dil de oluşturmuşlardır. Her sosyal bilimler disiplinine ait, araştırmacıların aşına olduğu, birbirlerini anladığı bir dil yani jargon mevcuttur. Örneğin, uluslararası ilişkiler alanında çalışan bir araştırmacı şu kavramlara aşınadır ve bunları kullanan başka bir araştırmacının ne demek istediğini anlamaktadır; güç dengesi, ulus devlet, saldırı savaşı, demokratik/liberal barış, ekonomik karşılıklı bağımlılık, dış yardımlar, dış politika analizi, güç dağılımı, insani yardım, uluslararası hukuk, kimlik, vb. Bazı kavramlar daha somut, basit ve anlaşılırken, örneğin, “savaş”, bazıları daha soyut, çok boyutlu yani karmaşıktır, mesela, “demokrasi”. Ancak, bu soyut kavramların tanımlarında daha somut kelimeler yani kavramlar kullanılarak onların daha anlaşılır hale gelmesi sağlanmaktadır. “Toplumsal kuram, iyi tanımlanmış kavramlar gerektirir. Tanım, kuramı araştırmayla bağlantılandırmaya yardımcı olur...çoğu iyi araştırmacının değerli bir amacı, kavramları netleştirmek ve rafine hale getirmektir” (Neuman, 2006:83). Aksi halde ortada anlaşılır bir teori ve dolayısıyla, biriken ve ilerleyen bir bilgi olmaz.

Karmaşık ve çok boyutlu bir kavram olan demokrasinin basitleştirilmesi ve tanımlanmasına ilişkin Rueschemeyer ve eş yazarları çalışması örnek verilebilir. Rueschemeyer ve eş yazarları (1992:43-44), demokrasiyi üç boyuta ayırarak tanımlamaya çalışmışlardır. Onlara göre demokrasinin boyutları şunlardır; 1) evrensel oy hakkının bulunduğu, kurallara uygun, özgür seçimlerin; 2) hükümetin kontrolünü elinde bulunduran seçilmiş bir yasama grubunun; ve 3) ifade ve örgütlenme özgürlüğünün olmasıdır. Bu üç boyutun varlığından ve yokluğundan yola çıkarak sadece demokrasiyi tanımlamamışlardır. Ayrıca, bir rejimler kümesi yani kavram seti oluşturmuşlardır. Onlara göre, her üç boyutu da yüksek olan rejimler demokrasi, her üç boyutu da düşük olan rejimler totaliter, her üç boyutu farklı düzeylerde olanlar ise otoriter rejimler ya da liberal oligarşilerdir. Kavramlar, bir teoride çoğu zaman, tıpkı bu örnekte olduğu gibi, birbirleriyle ilişkili gruplar yani kümeler halinde kullanılmaktadır. Örneğin, uluslararası kalkınma yardımı gibi bir kavramdan bahsedilecekse tek başına bu kavramla ilgili söylenecekler sınırlıdır. Onunla ilişkili şu kavramları da tanımlamak ve kullanmak teoriyi ve araştırmayı güçlendirecektir; donör/bağışçı ülke, alıcı ülke, dış yardım sektörü, kalkınma ajansı, dış politika aracı, dış politika tercihleri ve öncelikleri, kolonyal bağlar, nüfus, gelişmişlik düzeyi ve bütçe desteği. Son olarak, toplumsal araştırmalarda iki türlü kavram vardır; değişkenler ve fenomenler. Bir dizi değer, nicelik veya miktar içeren kavramlara değişken denmektedir. Örneğin, ısı, yükseklik, gelir miktarı, şiddet derecesi, nüfus, dış yardım miktarı veya oranı, güç dağılımı, vb.

değişkendir. Değişken olmayan kavramlar ise fenomenlerdir. Örneğin, bürokrasi, aile, devrim, evsiz, soğuk, çatışma, vb. Teoriler, her iki tür kavramı da kullanmaktadırlar (Neuman, 2006:83).

Teorinin bir diğer parçası ise değişkenler ve fenomenler arasındaki ilişkilere dir. Teoriler, kavramlar arasındaki ilişkiyi veya ilişki yoksa bunun olmadığını belirtmektedir. Eğer ilişki varsa bunun ne tür bir ilişki olduğunu açıklamaktadır. Bir diğer deyişle, teori, kavramlar arasındaki ilişkinin güçlü mü, zayıf mı; doğrudan mı, dolaylı mı; negatif mi, pozitif mi; olumlu mu, olumsuz mu; birbirlerini artırdıklarını mı, hızlandırdıklarını mı, vurguladıklarını mı yoksa azalttıklarını mı, yavaşlattıklarını mı, bastırdıklarını mı; anında mı yoksa bir süre sonra mı ilişkilendiklerini belirtmektedir. Bir kavram bir başka kavramla tek başına da ilişkili olabilir, ancak başka kavramlar da analize dahil olduğunda ya da başka koşullar altında da ilişkili olabilir. Bir teori, bir kavramı yeterli, yani mutlak var olması gerekli olmayan olarak kapsayabilir veya zorunlu, yani temel ve gerekli önkoşul, olarak belirleyebilir (Neuman, 2006:88).

3. TEORİK MAKALE YAZIMININ AŞAMALARI

Teoriler ve teorik çalışmalar daha soyut kavram ve sorularla ilgilendikleri için teorik makale yazımının diğer akademik makale türlerine göre daha zor olduğuna dair yaygın bir inanış vardır. Teorik makale yazımı için felsefi ve entelektüel bir birikim olması gerektiği doğrudur. Ancak, ne hiçbir özgünlüğü olmayan, uzun bir felsefi makale, ne de hiçbir soyut kavrama yer vermeden sadece somut örneklerden bahseden bir makale teorik olabilir. Teorik bir makale, soyut fikirlerle somut örnekleri dikkatli ve sistematik bir şekilde birleştirme egzersizidir. Teorik bir makale yazmak isteyen bir araştırmacının karşısına çıkabilecek zorlukların başında araştırmasına ve yazmaya nereden başlayacağını bilememek, bu nedenle de korkmak ve yazmaya cesaret bulamamak gelebilir. Bu makale, tam da bu durumdaki öğrencilere ve araştırmacılara yardımcı olmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, ilk olarak, teorik bir çalışma yapabileceğinize inanmanız gerekmektedir. Teorik bir çalışma yapmak için doğuştan teorik düşünmeyi bilmek ya da belli başlı yetilere sahip olmak gerekmemektedir. Gerekli olan, bazı yetileri ve değerleri uygulayabilecek kadar belli alışkanlıklara, bir düşünce ve zihni yaşam tarzına yatkın olmaktır (Rosenau ve Durfee, 1995:178). Bu durumda, teorik bir araştırma yapıp makale yazmak öğrenilebilir bir şeydir. Hangi amaçla olursa olsun iyi bir teorik makale için aşağıda belirtilen on üç sorunun cevabını verebilecek şekilde yazım aşamasının takip edilmesini tavsiye etmekteyiz.

A) Teorik makale yazımı öncesindeki adımlar:

1- Hangi amaç ve kitle için teorik makale yazılacaktır?

Yukarıda bahsedildiği üzere en az altı farklı amaç için teorik makale yazılabilir. Bu amaçlardan hangisine uygun teorik makale yazılacağına karar vermek gerekmektedir. Aynı zamanda, makalenin alıcı kitlesi kimlerdir? Makalenin tamamlandıktan sonra çoğunlukla kimler tarafından okunacağını bilmek yazma aşamasını planlamaya yardımcı olacaktır. Teorik bir makalenin başlıca alıcı kitlesi, akademisyenler, diğer araştırmacılar, öğrenciler ve profesyonel sosyal bilimciler olacaktır. Bu nedenle, makaleyi çalışılan disiplinin jargonuna uygun bir şekilde yazmak gerekmektedir. Bu açıdan, alıcı kitle için teknik terimlerin, hangi yöntemin neden kullanıldığının açıklaması yerine bu çalışmanın var olan literatürle bağlantısı, teorik arka planı, hangi teori üzerine çalışıldığı, kavramlaştırma düzeyi, ampirik veriler kullanılacaksa bunların nasıl toplandığı ve ölçüleceği ile temel bulguların ne olduğu önemlidir.

2- Çalışılmak istenen soru, çözülmek istenen sorunsal nedir?

Teorik bir makale yazarken de kullanılan teori ile çözülmesi beklenen bir sorunsal mevcuttur. Makale, bu araştırma sorusu nedeniyle teorileştirme yapmaya çalıştığının ya da var olan teori(ler)i incelemeyi hedeflediğinin altını çizmelidir. Araştırmacı, bu konuyu neden sorun olarak gördüğünü de açıklamalıdır. Örneğin, günümüzde küresel ölçekteki ilk üç sorun nedir? Neden bunlar küresel sorunlardır? Bu sorulara cevap verirken çeşitli varsayımlar ve önermelerden yola çıkılacaktır. Daha sonra, hangi teorilerin ve yapıtaşlarının (bknz. Madde 7) sorunu çözmek ya da analiz etmek için kullanılacağına karar vermek gerekmektedir.

3- Daha önce bu konuyla, teoriyle ilgili hangi çalışmalar yapılmıştır? Literatürde neler vardır?

İlgili konu ve teori seçildikten sonra, o alana ve de teoriye ilişkin literatüre hakim olmak için sağlam bir literatür taraması yapmak gerekmektedir. İkinci olarak, literatürde bu teoriden faydalanılarak hangi araştırma sorularına ilişkin çalışmalar yapıldığını incelemek gerekmektedir. Teorik bir makale yazmadan önce araştırmacının kendi akademik alanında teorik konularda sağlam bir artalanı olması gerekmektedir. Bunun için de alanında daha önceden yazılmış bilgileri, nitelikli teorik araştırmaları, makaleleri, kitapları, kısacası ilgili literatürü bulup okuması ve daha sonra, bu bilgileri dikkatli ve sistematik bir şekilde kaydetmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde araştırmacı, kendi teorik çalışmasında bu bilgileri referans vererek, akademik etiğe uygun bir şekilde kullanabilir. Literatür taraması yaparken şu sorulara odaklanmakta fayda vardır:

- Daha önce bu teoriye ilişkin hangi çalışmalar yapılmıştır?
- Bu teori, hangi konulara ve hangi araştırma sorularına ilişkin çalışmalarda kullanılmıştır?
- Bu teorinin eleştirisi, güçlü ve zayıf yönleri önceden hangi çalışmalarda dile getirilmiştir?

Literatür taraması sonucunda ortaya bir teorik literatür değerlendirmesi çıkacaktır. Teorik literatür değerlendirmesi “yazarın aynı konuya odaklanan birçok kuramı ya da kavramı sunduğu ve onları varsayımlar, mantıksal tutarlılık ve açıklama kapsamı temelinde karşılaştırdığı özelleşmiş bir değerlendirmedir” (Neuman, 2006:166). Bu, aynı zamanda, teorik makale yazım amaçlarından bir tanesidir.

Teorik bir makale yazarken karşılaşılan zorluklardan biri iyi bir literatür değerlendirmesi hazırlamaktır. Öncelikle, çalışacağınız konu ile ilgili çok fazla sayıda kaynak söz konusu olabilir. Bu nedenle, en başta kaç kaynaktan faydalanacağınızı, ne kadar eski çalışmalara bakacağınızı ve bunlar için ne kadar zaman ayıracağınızı belirlemeniz faydalı olacaktır. Bunun yanında, en çok ve kolay yapılan hatalardan biri, ilgili literatürü taradıktan sonra literatür değerlendirmesi hazırlamak yerine bir konu hakkında yazılmış akademik çalışmaların özetlerini ve bulgularını arka arkaya sıralamaktır. İyi bir literatür değerlendirmesinde öncelikle, analize dahil edeceğiniz materyalinizin türüne karar vermeniz ve kaynakları rafine etmeniz gerekmektedir. Sonra, bu çalışmaların nasıl birbirleriyle alakalı olduğunu, birbirlerini hangi açıdan eleştirip desteklediklerini, varsa kullandıkları ampirik örneklerle, sistematik bir şekilde anlatmak gerekmektedir. Bunu başarabilmek için araştırmacı, çalışmaların hangi teori ve kavramları açıkladığını ve varsayımlarını mantıksal tutarlılıkla karşılaştırmalıdır.

4- Çalışmanızın, inceleyeceğiniz ya da oluşturacağınız teorinin kapsamı ne kadar geniş olacaktır?

Literatür taramasıyla aynı anda araştırmacının kapsamına ne kadar genel ya da özel olacağına karar vermek gerekmektedir. Bir diğer deyişle, araştırmacının ne kadar geniş ya da özel bir araştırma yapacağına karar vermesi gerekmektedir. Buna göre, makaleyi yazmadan önceki araştırma süresi aşağı yukarı belli olacaktır. Bazı derin araştırmalar aylar, hatta yıllar sürebilirken bazı özel, alanda daha az çalışılmış konulara ilişkin araştırmalar birkaç hafta sürebilmektedir. Büyük teorilerin kapsamı geniş ve kapsayıcı olurken, orta-ölçekli teoriler daha spesifik konulara odaklanmaktadır. Unutmamak gerekir ki uluslararası ilişkiler alanındaki büyük teoriler çok fazla değildir ve her geçen gün sorgulanmaktadır. Özellikle, disiplindeki zorluklardan biri büyük teorilerin belli koşullar olmadığı zaman açıklamada oluşturduğu zaafiyettir (Most ve Starr, 1989).

5- Teorinizin türü ne olacaktır?

Bir araştırmacı, teorinin kapsamını belirledikten sonra ne tür bir teori oluşturmak istediğine, detaylandırarak olursak, açıklayıcı mı, yorumlayıcı mı yoksa normatif teori mi, karar vermelidir.

B) Teorik makale yazımı sırasındaki adımlar:

6- Teorinin amacı ve türüne göre izlenecek prosedürler nelerdir?

Jørgensen, teori oluştururken dört temel prosedür olduğunu vurgulamaktadır (Jørgensen, 2018:259). i) Teorileştirmeye tümevarım yöntemiyle yaklaşan vaka çalışması yaklaşımı (George ve Bennett, 2005). Eğer çok vakalı bir çalışma yapamayacaksanız, ilgilendiğiniz konu hakkında vaka çalışması yapmış olan diğer araştırmacıların

bulgularını özetleyebilir ya da sentezleyebilirsiniz. ii) Çalışmak istediğiniz konuya ilişkin var olan birden çok teoriyi kullanarak, bir diğer deyişle sentezleyerek, kendi teorinizi oluşturabilirsiniz. iii) Var olan teorileri tekrar analiz edebilir, yeniden oluşturabilirsiniz. Bu, öncelikle onları eleştirmekten sonra da yeniden teorileştirmekten geçmektedir. Özellikle, kendi içinde tam tutarlı olmayan, uygulamada yetersiz olan teoriler için bunu yapmak mümkündür. iv) Kavramsallaştırma, teori inşa etme prodesürlerinin başında gelmektedir. Kullanacağınız kavramları seçip tanımlarını doğru ve kesin yapmanız gerekmektedir.

7- Kullanacağınız yapıtaşları (*building blocks*) nelerdir, neden?

Jørgensen, teorinin on dört tane yapı taşı bulunduğunu belirtmektedir. Herhangi bir teoride, özellikle uluslararası ilişkiler teorisinde, bu yapıtaşlarından en az üç-dört tanesi mevcuttur. Bazı teoriler çok az yapı taşıyla çok fazla şeyi açıklayabilirken, bazıları daha fazla yapıtaşını kullansa da daha zayıf teoriler olabilmektedir. Bu yapıtaşları şunlardır (Jørgensen, 2018:249-250):

- Varsayımlar,
- Savlar veya önermeler,
- Kavramlar ve kavram setleri,
- Analiz düzeyi,
- Tanımlar,
- Teori çeşitleri,
- Kapsam,
- Felsefi altyapılar,
- Hipotezler,
- İyi bir teori için kriterler,
- Aktörleri, yapıları ve süreçleri belirleme,
- Değişkenler,
- Tümevarım ve tümünden gelim usulama,
- Eklektizm/seçmecilik.

8- Hangi aktörler, yapılar ve süreçleri kullanacaksınız?

Araştırmacının çalışması için önemli olan aktörleri, yapıları ve süreçleri, ve bunlar arasındaki ilişkiyle, görece önemlerini belirlemesi gerekmektedir. Uluslararası ilişkiler alanında en kolayı aktörleri belirlemektir. Çoğu uluslararası ilişkiler teorisinde devletler, hatta büyük devletler, önemli aktörlerdir. Kaç tane aktörü kapsayacağınızı belirlemeniz gerekmektedir. Şirketler, sivil toplum örgütleri, çıkar grupları, bürokratlar, vb. pek çok aktörden bahsedilebilir. Ancak, çalışmanın hangi aktörleri neden kapsadığını ya da analizin dışında neden bıraktığının net olması gerekmektedir. Teoriye yapıları katmak ise daha meşakkatli bir iştir. Çalışma, hem aktörlere hem de yapılaraya yer verecekse yapan-yapı sorununa (*agent-structure problem*) ilişkin duruşunu da belirtmelidir (Wendt, 1987; Hollis ve Smith, 1990). Son olarak, çalışmaya süreçler eklenebilir. Uluslararası ilişkiler alanında süreçler örnek olarak Avrupa entegrasyonu, küreselleşme, de-kolonizasyon ve iklim değişikliği verilebilir.

9- Kullanacağınız kavramlar, kavram setleri ve tanımları nelerdir?

Bir önceki bölümde detaylıca anlatıldığı üzere araştırmacının teorinin vazgeçilmez parçalarından biri olan kavramlar ve kavram setlerinden hangilerini, neden kullanacağını, bu kavramların önemini, tanımlarını ve aralarındaki ilişkiyi açıklaması gerekmektedir. Teorik bir makale yazarken en çok zorlanılan bölümlerden biri de

kavramlaştırmadır. Daha önceki çalışmalarda söz konusu olan kavramları, bu nedenle, teorilerin hipotezlerini anlamamak daha işin başından caymanıza yol açabilir. Kavramları ve teoriyi öğrenmek bir dili öğrenmek gibidir. Bu nedenle, günlük konuşma diliyle akademik bir çalışma yapmak mümkün değildir. Çalışmak istediğiniz konuyla ilgili jargonu öğrenmeniz gerekmektedir.

10- Başka teorilerden veya başka disiplinlerdeki teorilerden de faydalanacak mısınız? Öyleyse, bunlar hangileridir?

Teorik bir makale yazarken yaşanan zorluklardan biri, araştırmacı, belli başlı bir teorik geleneğe ve düşünce akımına aşina olduğu için onların çerçevesi içine hapsolarak çalışmasında başka teorilere yer verememesidir. Araştırmacı, çalışmasında aynı alandaki farklı teorilerden faydalanmanın yanında başka akademik disiplinlerdeki teorilere de, gerekliyse, yer verebilir. Örneğin, uluslararası ilişkiler alanında ekonomi disiplininin ödünç alınan çok sayıda teori bulunmaktadır. Strateji teorileri, oyun teorisi, rasyonel tercih ve asil-vekil teorisi bunlardan bazılarıdır. Aynı zamanda, disiplinde sosyoloji ve tarih alanındaki teorilerden faydalanan birçok teori bulunmaktadır. Uluslararası ilişkiler alanında teorik bir çalışma yapabilmek için, öncelikle tüm uluslararası ilişkiler teorik geleneklerine ve teorilerine hakim olmak gerekmektedir. Bu ayrıca, ilerde çalışmanıza dair gelebilecek eleştirileri tahmin etmenize ve önden hazırlıklı olmanıza da yardımcı olur.

11- Destek ve fikir almaktan çekinmeyin.

Tek bir araştırmacı olarak çalışmayı gerçekleştirseniz de alanında uzman, deneyimli başka araştırmacılardan yazdıklarını okumalarını, tavsiye vermelerini isteyebilir ya da birkaç araştırmacı ile birlikte bir çalışmayı yürütebilirsiniz.

C) Teorik makale yazımı bitimindeki adımlar:

12- Teorinizin ya da argümanlarınızın güçlü ve zayıf yönleri nelerdir? Çalışmanız tamamlandıktan sonra hangi açılardan eleştiri alabilirsiniz?

Bir araştırmacı baştan biliyor olmalı ki çalışması ya da oluşturduğu teori, farklı açılardan ve farklı amaçlarla eleştirilecektir. Bu yüzden, araştırmacının, teorinin kapsamını, hangi koşullar altında geçerli olduğunu ve ne zaman olmadığını önceden iyi biliyor olması gerekmektedir.

13- Başlık ve özetiniz ilgi çekici ve açıklayıcı mı?

Son olarak, bilimsel makalelerde okuyucunun ilgisini çekmek ve makalenin ne anlattığını baştan kısaca ve açıkça belirtmek adına başlık ve özetin yazımı hayli önem taşımaktadır. Bu önem, teorik çalışmalar ve kavramlar okuyucuya daha bilinmez, soyut, dolayısıyla anlaşılabilir ve korkutucu geldiği için teorik makale yazımında daha da artmaktadır. Teorik makalelerin özetinde:

-Kuram veya modelin işleyişi ve/veya dayandığı ilkeler, teorik gelenek (varsayımları, önermeleri, hipotezleri),

-Kuram veya modelin ilişkili olduğu ya da açıkladığı olgu (değişkenler ve fenomenler),

-Kuram veya modelin ilişkili olduğu ya da açıkladığı olgunun ampirik bulgularla bağlantıları (değişkenler ve fenomenler arasındaki ilişkiler ve nitelikleri) varsa özetinde yer almalıdır (APA, 2020).

Ancak, teorik makale var olan bir teoriyi başka teorilerle karşılaştırıyor, zayıf ve güçlü yönlerinden bahsediyorsa özetinde teorinin gelişiminden bahsedeceğini, diğer hangi teorilere ve kavramlara ilişkin değerlendirme ve eleştiri yapacağını belirtmesinde fayda vardır. Aynı şekilde, teorik makalenin giriş ve sonuç bölümlerinin içeriği ve yazım dili de hayli önem taşımaktadır. Okuyucuyu sıkmayan ama çalışılan teori ya da teorilerle ilgili neden ve nasıl bahsedileceğinden, hangi sorunsalın neden inceleneceğinden açık ve sade bir dille bahsedilmelidir.

4. ULUSLARARASI İLİŞKİLER ALANINDA TEORİNİN ÖNEMİ

Daha önce teorinin ve teorik araştırmanın sıkıcı ya da korkutucu görülebildiğinden bahsetmiştik. Bu doğrultuda, pek çok kişinin "Neden uluslararası ilişkileri teorileştirmek gerekmektedir?" diye sorduğuna şahit olabiliriz.

Ancak, uluslararası ilişkiler alanında teorinin araştırma ve bilginin ilerlemesi açısından vazgeçilmez bir önemi bulunmaktadır. Uluslararası ilişkiler disipliniinde teori, temel olarak şu iki işlevi gerçekleştirmektedir; Öncelikle, açıklanamaz ya da açıklanması güç kabul edilen karmaşık dünyanın etkili bir şekilde daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadır. İkinci olarak, uluslararası aktörlerin, yapıların ve süreçlerin analizinde bir rehber olarak görev almaktadır (Jørgensen, 2018:1). Daha detaylı bakacak olursak uluslararası ilişkiler alanında teori, dünya siyasetini salt tanımlayıcı açıklama yerine analiz edebilmek için bir rehberdir. Analiz yaparken verileri yorumlamak ve derinlemesine incelemek gerekmektedir. Teori, bunu yaparken önemli olmayan fenomenlere odaklanmak yerine önemli aktörlere, süreçlere ve yapılara odaklanmayı tavsiye etmektedir. Teori, kavramların nasıl bir arada durduğunu, temel terimlerin, geçerli argümanların ne olduğunu ve yönlerini göstermektedir. Örneğin, insani müdahaleye, serbest ticarete ya da uluslararası örgütlere destek olan ya da karşı çıkan argümanların nasıl oluştuğunu belirtmektedir. Bir araştırmacı dünya siyasetini anlamaya çalışırken fazla veriden ve bilgiden bunalmış, dolayısıyla hangisini seçeceğini bilemez olabilir. Teori burada devreye girer, neyin önemli olup neyin olmadığını anlamaya yardımcı olur. Tutumluluk (*parsimony*) ilkesine dayanan bazı teoriler basitleştirme açısından çok yardımcıdır. Örneğin, teori sayesinde bir araştırmacı, dünyada resmi olarak tanınan iki yüze yakın ülkenin güvenlik dinamiklerini analiz etmek yerine sadece büyük güçlere odaklanarak analizi basitleştirebilir ve yine de küresel güvenlik dinamikleri hakkında iddiada bulunabilir.

Uluslararası ilişkiler, kendine ait teorilerle tanımlanan bir disiplindir (Neumann ve Weaver, 1997). Bundan dolayı, teorileri anlamamak, disiplini, onun nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamamaya yol açar. Uluslararası ilişkiler alanında çok sayıda, çok farklı teori mevcuttur. Bu da var olan dünyayı çok farklı görüş açılarından görmeyi sağlar. Böylece teori, başka türlü sorgulanmadan kabul edilen pek çok bakış açısına ilişkin farkındalık yaratır. Bu da “bir dünya var ama pek çok teori var” (Walt, 1998) argümanının önemini göstermektedir (Jørgensen, 2018:8-9).

Uluslararası ilişkiler alanında hangi teorilerin geleneksel teoriler olduğuna ilişkin tartışma yirminci yüzyıl boyunca sürmüştür. Martin Wight (1991), uluslararası ilişkileri üç R'nin domine ettiğini, realizm (*realism*), akılcılık/rasyonalizm (*rationalism*) ve devrimcilik (*revolutionism*) iddia etmiştir. Mark W. Zacher ve Richard A. Matthew (1995:107) ise “liberalizm, realizm ve Marksizmin yirminci yüzyıl boyunca uluslararası ilişkiler alanının baskın teorik gelenekleri olduğunu” belirtmiştir (Zacher ve Matthew, 1995:107). Ancak, günümüzde uluslararası ilişkiler disiplini, bu klasik sınıflandırmaların yanında onların ötesindeki teorik gelenekleri de en önemli teorik gelenekler arasında saymaktadır. Örneğin, realizmin ve liberalizmin yanı sıra, uluslararası politik teori (*international political theory*), uluslararası toplum geleneği/İngiliz Okulu (*the international society tradition/English School*), uluslararası politik ekonomi (*international political economy*), post-pozitivist gelenek (*the post-positivist tradition*) ve insan-doğa geleneği (*the human-nature tradition*) (Jørgensen, 2018:12). Uluslararası ilişkiler alanındaki çoğu teorik tartışma bu teorik geleneklerin argümanlarının çerçevesinde yapılmaktadır. Ayrıca, oluşturulan onlarca uluslararası ilişkiler teorisi, bu teorilerin değişik türleri ve varyasyonları yine bu teorik gelenekler altında ortaya çıkmaktadır. Böylece mevcut teorik gelenekler ve onların altında kök salan düşünce akımları, yaklaşımlar, bilimsel araştırmayla ve yeni bulgularla sürekli dönüşmekte ve değişmektedir.

4.1. Uluslararası İlişkiler Alanında Teorik Makalenin Amacı ve Türleri

Teorik bir araştırma sonucunda araştırmacı tarafından hazırlanan çalışmaya teorik makale adı verilmektedir. Teorik bir makale sadece yeni bir teori ortaya çıkarmak için değil, var olan teorileri analiz etmek, geliştirmek, kıyaslamak veya eleştirmek gibi pek çok amaçla yazılmaktadır. Bu doğrultuda, teorik bir makalenin ana amaçları şu şekildedir:

- Yeni bir teori oluşturmak,
- Var olan bir teoriyi analiz ederek açıklamasını ayrıntılandırmak,
- Var olan bir teoriyi yeni konulara ve başlıklara genişleterek geliştirmek,
- Teorik bir yapıyı tanımlamak/yeniden tanımlamak,

- Var olan bir teoriyi test etmek, doğrulamak ya da reddetmek. Bu şekilde, teorinin zayıf yönlerini belirlemek ya da bir teorinin diğerine göre avantajlarını ortaya koymak,
- Bir konu üzerine birden çok teori ile yapılan açıklamaları tartışmak (Neuman, 2006; APA, 2020).

Teorik bir makalenin ana amacı, ilgili konuya ilişkin olayların “neden” gerçekleştiğini açıklamaktır. Bundan dolayı çoğu zaman “açıklayıcı” (*explanatory*) bir araştırma modeli sunar. Ancak, özellikle uluslararası ilişkiler alanında, açıklayıcı teorinin yanında yorumlayıcı (*interpretive*) ve normatif (*normative*) teoriye örnek olabilecek pek çok teori de farklı teorik geleneklerin altında yer bulmaktadır (Jørgensen, 2018). Ancak, realizm ve liberalizmin çok büyük bir kısmıyla uluslararası politik ekonominin bazı alt dalları, açıklayıcı teoriyi tercih ederken, İngiliz Okulu ve post-pozitivist teorisyenler ilk olarak yorumlayıcı teoriyi tercih etmektedirler. Normatif teori ise çoğunlukla normatif konulara odaklanan uluslararası siyasi teori tarafından üretilmektedir (Jørgensen, 2018:267).

Açıklayıcı araştırma, “ana amacın olayların neden gerçekleştiğini açıklamak ve kuram oluşturmak, ayrıntılandırmak, genişletmek ya da test etmek olduğu araştırmadır” (Neuman, 2006:54). Açıklayıcı araştırma ile açıklayıcı, bir diğer deyişle nedensel (*causal*) teori bir arada ilerlemektedir. (King vd., 1994:99). Vasquez (1995:230), iyi bir açıklayıcı teorik çalışmanın ve nedensel analizin şu altı kriterinin olduğunu belirtmektedir; doğruluk, yanlılanabilirlik, açıklayıcı güç, aşamalılık, tutarlılık ve tutumluluk. Uluslararası ilişkiler alanından açıklayıcı bir teoriye örnek vermek gerekirse Kenneth Waltz’ın neorealizmi devlet davranışını açıklarken üç tane açıklayıcı faktör kullanmaktadır: anarşi, birimlerin fonksiyonel ayrımı, değişen güç imkanlarının dağılımı, bir diğer deyişle, kutuplaşma konfigürasyonlarının değişimi (bir, iki veya daha fazla büyük gücün olması) (Waltz, 1990). Aynı şekilde, Bruce Bueno de Mesquita ve eş yazarları (1999), “*An Institutional Explanation of the Democratic Peace*” başlıklı makalelerinde demokratik barış teorisini açıklarken devletlerin iç siyasi kurumları ve politika tercihleriyle demokratik devletlerin birbirleriyle savaşmamaları arasındaki nedensel bağdan (*causal link*) bahsetmektedirler.

Yorumlayıcı teori ise olayları ve gelişmeleri anlamlandırmaya çalışmaktadır. Yorumlayıcı teorinin amacı, “soyut düzenlilikleri kodlamak değil de olabildiğince belirgin tanımlamalar yapmak ve vakalar arasında genellemeler yapmak yerine vaka içi genellemeler yapmaktır” (Geertz, 1993:26). Uluslararası ilişkiler alanında uluslararası siyaseti analiz ederken belgelerin, konuşmaların ve belirli siyasi eylemlerin ne anlama geldiğini ve önemlerini anlamaya çalışmaktayız. Bu nedenle, yorumlayıcı analizin standart parçaları olan bağlam, yazarın niyeti ve alımlama, uluslararası ilişkiler alanında da önemlidir. Yorumlayıcı teoriye örnek bir çalışma vermek gerekirse Kratochwil ve Ruggie (1986), uluslararası rejimlerle ilgili, *International Organization: A State of the Art on the Art of the State* başlıklı makalelerinde normların ve prensiplerin yorum stratejilerine ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir ve rejim teorisini yeniden formüle etmişlerdir.

Normatif teori ise herhangi bir fenomene karşı bizim tutumumuzun ne olması gerektiğiyle ilgilenmektedir. Normatif uluslararası ilişkiler teorisi, uluslararası ilişkilerin ahlaki boyutunu ele almakta ve etik doğasını irdelemektedir (Brown, 1992:3). Örneğin, uluslararası siyasi teori, uluslararası ilişkileri siyasi teoriye ait hak, adalet, normlar, etik, yükümlülükler ve topluluk gibi kavramlarla analiz etmektedir. Uluslararası siyasi teorisyenleri, Kant, Konfüçyus, Hobbes, Grotius gibi filozofların yazınlarındaki normatif meseleleri inceleyerek günümüzdeki dünya meseleleriyle bağdaştırmaya çalışmaktadırlar (Jørgensen, 2018). Örneğin, demokratik barış teorisi çalışan teorisyenler sadece açıklayıcı türü tercih etmemişlerdir. Demokratik barış teorisi aynı zamanda normatif teori türünü içermektedir. Michael Doyle’un (1986) “*Liberalism and World Politics*” başlıklı makalesinde detaylı bir şekilde Kant’ın liberal uluslararasılık söylemini analiz ettiği görülmektedir.

Farklı teorik makale türlerinin farklı yazım amaçları bulunmaktadır. Hangi teori türünün inşa edileceği araştırmacının hangi konuyla ve soruyla, neden ilgilendiği ile ilişkilidir. Herhangi bir türün diğerine göre daha iyi olduğu söylenemez. Her bir teori türü için iyi bir teori olmanın kriterleri farklıdır. Şüphesiz, her üç teorik türe ait akademik çalışmalar ve makaleler, öncelikle yeni bir teori oluşturma amacını içermektedir. Bunun yanında, hem açıklayıcı, hem de yorumlayıcı ve normatif teorik çalışmalar var olan bir teoriyi yeni konulara ve başlıklara genişleterek geliştirmek amacıyla yürütülebilir. Örneğin, Barry Buzan (1993), Waltz’ın neorealizm açıklamasına daha fazla değişken – süreç değişkeni (*process variable*) ve etkileşim kapasitesi (*interaction capacity*)- ekleyerek neorealizme yeni bir teorik açıklama getirmiştir. Ayrıca, her üç teori türü ile yazılan farklı farklı makaleler, bir konu üzerine birden çok teori ile yapılan açıklamaları tartışmak amacını içerebilir. Aynı konu üzerine her üç teorik türle

çalışma genişletilebilir. Örneğin, uluslararası ilişkiler alanında açıklayıcı bir teori, savaşların neden, hangi koşullar altında çıktığını açıklamaya çalışırken normatif teori, bizim savaşlara yaklaşımımızın ne olduğunu sorgular. Bir çatışmaya gönüllü olarak katılır mıyız yoksa vicdanen karşı mı çıkarız sorusu normatif bir teorinin sorunsalıdır. Bunlara ek olarak, olaylara, bu bağlamda, savaşlara ve onların çıktığı ya da son bulduğu koşullara bir anlam vermek için olayları yorumlayan teorilere de yorumlayıcı teoriler denmektedir (Brown, 1997).

Bunun yanında, hem açıklayıcı hem de yorumlayıcı teorik makaleler var olan bir teoriyi analiz ederek açıklamasını ayrıntılandırmak amacı güdebilmektedir. Açıklayıcı teorik makaleler bunu nedensel ilişkiyi ortaya çıkaran değişkenleri ve koşulları ayrıntılı inceleyerek yaparken yorumlayıcı teorik makaleler ise çalışmadaki kavram ve değişkenleri tanımlayabilir veya farklı anlamlarını inceleyebilir. Yine uluslararası ilişkiler alanından örnek verecek olursak, bu çalışmada daha sonra detaylı incelenecek olan Sebastian Rosato'nun, "*The Flawed Logic of Democratic Peace Theory*" başlıklı makalesinde (Rosato, 2003) Rosato, "Demokratik barış teorisi"nin temel varsayımlarını ve argümanlarını teorinin nedensel gerekçelerini tek tek inceleyerek demokratik barış teorisine bir eleştiri getirmektedir. Daha sonra Rosato, kendi sunduğu değişkenler ve koşullar nedeniyle demokratik ülkelerin birbirleriyle savaşmadığını açıklamaktadır. Burada Rosato, açıklayıcı bir teorik tür kullanmıştır. Bu makalede Rosato ayrıca, demokratik barış teorisinin özellikle, normatif varsayımlarını reddetmektedir. Açıklayıcı teorik çalışmalar, var olan bir teoriyi test edebilir, doğrulayabilir ya da reddedebilir. Bu şekilde, teorinin zayıf yönleri belirlenebilmekte ya da bir teorinin diğerine göre avantajları ortaya çıkmaktadır. Ancak amaç, teorik bir yapıyı tanımlamak veya yeniden tanımlamaksa yorumlayıcı teori türünün kullanılması gerekmektedir. Michael Barnett ve Martha Finnemore (1999) "*The Politics, Power, and Pathologies of International Organizations*" başlıklı makalelerinde uluslararası örgütlerin ne yaptıklarını, uluslararası örgütlerin siyasetini, güçlerini, fonksiyon bozukluklarını ve patolojilerini anlamlandırarak açıklamaktadırlar.

4.2. Uluslararası İlişkiler Alanından Teori ve Teorik Makale Örnekleri

Uluslararası ilişkiler dendiğinde ilk akla gelen, hem öğrencilerin hem de dış politika yapımcılarının daha aşına olduğu yaklaşım realizmdir. Her ne kadar kendi içlerinde pek çok farklı görüşe sahip olsalar da -iki kutuplu dünya mı (Waltz, 1964) yoksa çok kutuplu dünya mı (Morgenthau, 1954) daha istikrarlıdır?; ofensif/saldırgan realizm mi yoksa defansif/savunucu realizm mi daha fazla güvenlik sağlar? (Mastanduno, 1997; Mearsheimer, 2003) gibi- istikrar, ulus devletler, çıkar, anarşi, güç, hiyerarji gibi realizmin temel kavramlarının tanımları konusunda hemfikirlerdir. Kenneth Waltz'a göre "eğer uluslararası politikanın ayrışan bir siyasi teorisi varsa o da güç dengesi teorisidir" (Waltz, 1964). Güç dengesi (*balance of power*) teorisi, uluslararası ilişkiler disiplinine ve realist geleneğe pek çok temel kavramı kazandırmıştır; anarşi, güvenlik ikilemi, hegemonya, ittifaklar, kutupluk, dengeleme ve zayıf devletlerin güçlü devletlerin yanında yer alması (*bandwagoning*) gibi. Realizmin temel varsayımı, uluslararası sistemin anarşik olduğu ve ulus devletlerin kendi kendilerine yetmesi gerektiğidir. Bu doğrultuda güç dengesi teorisinin ana önermesi, anarşik ortamda varlıklarını sürdürebilmek için devletler, sahip oldukları imkanlara göre, ittifaklar ya da koalisyonlar kurarak diğer devletlere karşı dengeleme politikası izlemek zorundadırlar. Bu şartlar altında bir diğer alternatif ise devletlerin güçlü olan devletin ya da devletlerin yanında yer alarak varlıklarını sürdürmesidir. Devletler arasındaki güç dengesi, devletlerin amaçlarına ulaşmak için kullanmayı tercih ettikleri fiziksel güç dahil, tüm imkanlarının dengelenmesi anlamına gelmektedir (Waltz, 1959:205). Bu kapsamda imkanlar, "nüfus, ülkenin alan büyüklüğü, kaynaklar, ekonomik güç, askeri imkanlar, siyasi istikrar ve yeterlik" olarak anlaşılmalıdır (Waltz, 1979:131). Tüm bu varsayımlar ve kavramlar göz önünde bulundurulduğunda güç dengesi teorisi, "ulus devletler, kendi imkanlarının gücüne göre kendilerinden daha güçlü ya da daha zayıf diğer devletlerle ittifaklar kurarak ittifak dışındaki devletlere karşı dengeleme politikası izleyerek anarşik uluslararası sistemde var olmayı sürdürürler" hipotezine sahiptir.

"*Structural Realism After the Cold War*" başlıklı makalesinde Waltz (2000), özetle Soğuk Savaş sona erse bile realist teorik geleneğin varsayımlarını nasıl hala sürdürdüğünü, özellikle güç dengesi teorisinin argümanları ve geçerliliği üzerinden açıklamaktadır. Waltz, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle realist teorinin gücünün ve varsayımlarının artık uluslararası politikada geçerli olmadığını savunanların gerekçelerini ele alıp, bunları tek tek eleştirerek temel argümanına sahip çıkmaktadır. Bu bağlamda, bu teorik makalede çok sayıda realist teorik geleneğe ve onu eleştiren diğer geleneklere, -liberalizm, demokratik barış teorisi, rejim teorisi- ve temel argümanlarına referans verilmektedir. Waltz, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle sistemsel bir dönüşüm olmadığını, devletlerin

yine anarşik bir düzende kendi çıkarları için mücadele ettiklerini, sadece sistemin içinde bir değişiklik olduğunu savunmaktadır. Bu nedenle de realizmin ölmediğini vurgulamaktadır. Waltz, makale boyunca çokça tarihsel örneğe ve anlamlandırılan kavramlara yer vermektedir. Bu nedenle, bu teorik makalenin türü nedensel değil de yorumlayıcıdır. Okurken sürekli karşı tarafı ikna etme ve kendini haklı çıkarma amaçlı yazılmış hissi uyandırması muhtemeldir ki yazım aşamasının zorluklarının başında gelmektedir.

Realist teorik geleneğin bir başka teorisi olan “güç geçişi teorisinin” (*power transition theory*) temel varsayımları, uluslararası siyaset bir güç mücadelesidir” (Morgenthau, 1954) ve “uluslararası sistem, hiyerarşik bir şekildedir, en üstte uluslararası düzeni sağlayan dominant bir güç vardır” şeklindedir. Bu varsayımlarından yola çıkarak gelişen ve alanda önemli bir yer tutan “güç geçişi teorisine göre uluslararası sistemde yükselen konumdaki memnuniyetsiz ülkenin gücü hızla ve devamlı artıyorsa, dominant devletin -askeri, siyasi ve ekonomik olarak en güçlü ülke- gücüne yaklaştıysa ya da ulaştıysa ve bu yeni ülke, dominant ülke olma yolunda ilerliyorsa, bu iki güç arasında savaş olma ihtimali artmaktadır (Organski, 1958; Organski ve Kugler, 1980; Kugler ve Lemke, 1996). Bu bağlamda güç geçiş teorisi beş temel kavram kullanmaktadır; hiyerarşik uluslararası sistem, güç, dominant güç, yükselen güç ve savaş ihtimali. Bu kavramlar arasındaki ilişki açıktır ve literatürdeki pek çok çalışmayla ampirik olarak test edilebilmektedir.

Uluslararası ilişkiler alanındaki bir diğer popüler teorik gelenek liberalizmdir. Şüphesiz, liberalizmin de yanıt aradığı soruların başında uluslararası ilişkiler alanının en temel sorularından olan “devletler neden savaşır?”, “savaş ve barış neden, ne zaman olur?” soruları yer almaktadır. Liberalizmin, aynı zamanda uluslararası ilişkiler disiplininin, bilimsel bir kanuna en yakın teorilerinden biri olan demokratik barış teorisinin çok basit ve yalın olan hipotezi, “demokratik ülkeler birbirleriyle savaşmaz, ama otoriter devletlerle savaşırlardır” (Doyle, 1983a; 1983b; 1986; Russett, 1989). Liberaller bu hipoteze, demokratik ülkelerin bireysel hak ve özgürlükler, insan hakları, eşitlik, iyi yönetim, demokrasi gibi aynı normatif değerlere sahip olduğu varsayımından, yani bir ülkenin iç siyasetinin özelliklerinin dış politika yapımına etki edeceği kabulünden yola çıkarak ulaşmaktadır. Böylelikle, kullandığı kavramlar, demokrasinin desteklenmesi, iyi yönetim, bağlantı siyaseti (*linkage politics*), savaş, barış kuşağı, güven, çıkar, halk kısıtlamaları (*public constraint*), güven ve bilgi paylaşımıdır.

Michael Doyle, 1986 tarihli “*Liberalism and World Politics*” başlıklı makalesinde uluslararası liberal teoriyi irdelemekte ve uluslararası ilişkiler literatüründe neredeyse bir kanun olarak dile getirilen, güçlü bir teori olan “demokratik barış teorisinin” teorik dayanaklarından bahsetmektedir. Doyle bunu yaparken öncelikle, liberalizmin üç farklı teorik geleneğini analiz etmektedir. Bu liberal teorik gelenekler, Schumpeter’in “liberal pasifizmi” (*liberal pacifism*) (Schumpeter, 1919/1955), Machiavelli’nin “liberal emperyalizmi” (*liberal imperialism*) (Machiavelli, 1950), ve Kant’ın “liberal uluslararasıçılığıdır” (*liberal internationalism*) (Kant, 1970). Bir kez daha görülmektedir ki yeni bir teori oluşturulurken konuya ilişkin daha önceki çalışmalar ve teoriler analiz edilmektedir, argümanları değerlendirilmektedir. Doyle, makalesinin giriş bölümünde liberalizmin dayandığı temel ilkelerden (bireysel haklar, kanun önünde eşitlik, serbest konuşma ve ifade özgürlüğü ile özel mülkiyet hakkı ve seçilmiş temsil gibi diğer özgürlükler), bahsedip liberal ülkelerin prensip olarak savaşa karşı olduklarını belirtmektedir. Bunlar ayrıca Doyle’un kullandığı kavramlardır. Doyle, argümanını açıklamak için liberalizmin üç farklı teorik geleneğini inceleyeceğini ifade etmektedir. Aynı zamanda, bu incelemesinin sonunda bulduğu bulgulardan bahsetmektedir. Buna göre Doyle, Kant’ın liberal görüşünün dış ilişkiler alanında tutarlı bir görüşe sahip olduğunu, liberal ülkelerin farklı olduğunu, kendi aralarında barışçı ama liberal olmayan ülkelere karşı savaşa meyilli olduklarını ve liberal ülkelerin savaşmak için liberal argümanlarının olduğunu vurgulamaktadır (Doyle, 1986:1151-1152). Daha sonra Doyle, detaylı bir şekilde her üç liberal teorik gelenekten, onların liberal devletlere, savaşa ve barışa dair argümanlarından ve onlara ilişkin literatürde daha önce yayımlanmış çalışmalardan sırayla bahsetmektedir. Diğerlerine göre Kant’ın argümanlarına çok daha fazla yer vermektedir. Böylece, demokratik/liberal barış teorisinin temellerini Kant’ın liberal uluslararasıçılığında bulmaktadır. Sonuç bölümünde ise her üç geleneğin bireyin, devletin ve uluslararası ilişkilerin doğasına ilişkin farklı görüşleri olduğunu, bu nedenle, uluslararası sisteme ve savaşa ilişkin farklı yaklaşımları olduğunu tekrarlamaktadır.

Doyle’un teorik makalesini hem destekleyen hem de eleştiren günümüze kadar çok sayıda çalışma kaleme alınmıştır. Sebastian Rosato, “*The Flawed Logic of Democratic Peace Theory*” başlıklı makalesinde (Rosato, 2003) “Demokratik barış teorisi”nin temel varsayımlarını ve argümanlarını kanıtlarla eleştirmeyi amaçlamaktadır. Bunu

yaparken teorinin nedensel gerekçelerini tek tek inceleyerek gerçekten demokrasiler arasında bu sebeplerden dolayı mı yoksa başka nedenlerden dolayı mı karşılıklı demokratik barışçılık olduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Rosato'nun bulguları bunun böyle olmadığını göstermektedir. Rosato'ya göre demokrasiler çıkarları çakıştığı zaman iç siyasetlerindeki demokratik normları dışsallaştırmıyor ya da birbirlerine güvenmiyorlar. Ayrıca, seçilmiş liderler, barış sever kitlelere ve barışçı çıkar gruplarına karşı hesap verebilir değildir. Demokrasiler, ani bir saldırıyı gerçekleştirmek için kapasiteden yoksun ya da karar vermek için yavaş değildir. Sonuçta, demokrasiler arasında barış olsa da bu, bu devletlerin demokratik doğası nedeniyle değildir, başka faktörlerden dolayıdır (Rosato, 2003:585). Rosato, giriş bölümünde demokratik barış teorisini destekleyen çalışmaların bir literatür değerlendirmesini sunmaktadır. Daha sonra, demokratik barış teorisini destekleyenlerin savlarını (normatif ve kurumsal mantık) ve kavramları (norm dışsallaştırma, güven ve saygı, algılar, hesap verebilirlik, halk kısıtlamaları, grup kısıtlamaları, yavaş mobilize olma, ani saldırı, bilgi paylaşımı) sırayla inceleyerek, iddia edilen nedensel mekanizmaların gerçekten belirtildiği gibi olmadığını savunmaktadır ve kendi nedensel açıklamalarını sıralamaktadır. Demokratik barışın Amerika'nın gücü sayesinde olduğunu vurgulamaktadır. Bu çıkarıma şu iki gözlemden ulaşmaktadır: Öncelikle, demokratik barış, Amerika ve Batı Avrupa temelli, bir İkinci Dünya Savaşı sonrası fenomenidir. İkincisi, Amerika, İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren bu bölgelerdeki dominant güçtür ve bölgesel barış için üstün çaba sarf etmiştir. Marshall Planı, Kuzey Atlantik Antlaşması, Avrupa bütünleşmesi ve Almanya topraklarında Amerikan askerlerinin bulunmasının bu bağlamda görülmesi gerektiğini, böylece Amerika'nın, Avrupa siyasetindeki çok kutupluluğu ve güvenlik ikilemini sonlandırıp kalıcı barışı şimdiye dek sağladığını belirtmektedir (Rosato, 2003:599-600). Özetle Rosato, demokratik barış teorisini, onun kendi hipotezlerini reddederek, ancak, yeni açıklamalar ve kanıtlar sunarak kabul etmektedir.

Liberal teorik gelenek uluslararası işbirliği (*international cooperation*) ve entegrasyon (*integration*) neden ve ne zaman olur sorularına da yanıt aramaya çalışmaktadır (Haas, 1958; Putnam, 1988; Patterson, 1997). Bu amaçla gelişen ve özellikle, Avrupa Birliği'nin (AB) oluşum sürecini uluslararası ilişkiler disiplini içinde en iyi açıklayan teorilerden biri olan liberal devletlerarasıcılık (*liberal intergovernmentalism*), Andrew Moravcsik (1998) tarafından oluşturulan bir teoridir. Temel varsayımı, "iç siyasetteki aktörler dış politika yapımında etkilidir" olan liberal devletlerarasıcılık, aynı varsayımına sahip olan yurtiçi tercih oluşumu (*domestic preference formation*) teorisinden yola çıkmaktadır. Moravcsik temel olarak, AB anlaşmaları reformlarının yapıldığı devletlerarası konferanslardaki tarihi kararların nasıl alındığına bakmaktadır. Bu kararlar alınırken yurtiçindeki aktör ve kurumların rolünün yüksek ve belirleyici olduğunu rasyonellikle savunmaktadır. Ancak, analizinde sosyal ve kültürel faktörlere yer yoktur. Bu bağlamda kullandığı kavramların arasında yurtiçi aktörler, yurtiçi aktörlerin tercihleri, iç siyasetin kurumları, AB entegrasyonu, uluslararası işbirliği ve ulus-devlet çıkarları yer almaktadır.

Moravcsik (1997), "*Taking Preferences Seriously: A liberal Theory of International Politics*" başlıklı makalesinde liberal uluslararası ilişkiler teorisini reformüle etmekte ve alandaki diğer iki baskın teori olan realizm ve kurumsalcılık (*institutionalism*) ile kıyaslamaktadır. Bu bağlamda, liberal uluslararası ilişkiler teorisinin ampirik olarak realizm ve neoliberal kurumsalcılıkla eşdeğer bir paradigma olduğunu ve analitik olarak onlardan daha temelli olduğunu savunmaktadır. Bunu yaparken başta realist ve neorealist araştırmacılar tarafından olmak üzere liberal uluslararası ilişkiler teorisinin diğer teorisyenler tarafından nasıl ve hangi açılardan sıkça eleştirildiğinden ve liberallerin bu eleştirileri nasıl karşıladığından bahsetmektedir. Bu doğrultuda, teorik makalelerde olması gereken ilgili literatüre hakimiyeti Moravcsik'in bu makalesinde de net bir şekilde görmekteyiz. Ancak, Moravcsik, var olan liberal argümanlarla da liberal uluslararası ilişkiler teorisinin tatmin edici düzeyde ampirik ve analitik bir pozitivist teori olmadığını ileri sürmektedir. Liberal teorinin dünya siyasetine devlet-toplum ilişkileri merkezî bakışının temel sosyal aktörlerin doğasına, devlete ve uluslararası sisteme ilişkin üç pozitif varsayımla tekrar anlamlandırılabilirliğini iddia etmektedir. Daha sonra, bu varsayımlardan yola çıkarak her biri sosyal tercihlerle (*social preferences*) devlet davranışı (*state behavior*) arasında belirgin bir nedensel mekanizmaya dayanan liberal teorinin üç ana varyantını incelemektedir. Bu üç varyant, düşünsel (*ideational*), ticari (*commercial*) ve cumhuriyetçi (*republican*) liberalizmdir. Makalenin son bölümünde Moravcsik, tutarlı teorik varsayımları belirginleştirmenin sadece soyut ve anlamsal bir uğraş olmadığını, metodolojik, teorik ve ampirik çıkarımlarının bulunduğunu vurgulamaktadır. Bir paradigmatik yeniden ifadenin/anlamlandırmanın şu dört kritere dayalı olması gerektiğini vurgulamaktadır: kuvvetli tutumluluk, uyumluluk, ampirik doğruluk ve çoklu nedensel tutarlık. Liberal uluslararası ilişkiler teorisini kendi yeniden ifadesinin nasıl bu kriterlere uyduğunu ve bu nedenle başta

belirttiğimiz paradigmatik pozisyonunun ampirik olarak realizm ve kurumsalcılıkla bir olduğunu, analitik olarak ise realizm, kurumsalcılık ve hatta inşaacılıktan daha temelli olduğunu iddia etmektedir. Böylelikle, Moravcsik'in bu teorik makalesi hem diğer uluslararası ilişkiler teorik geleneklerinin bir eleştirisini hem de liberal uluslararası ilişkiler teorisinin geliştirilmesini kapsamaktadır. Bu nedenle makalenin ortalama bir akademik makaleden daha uzun olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu türde bir teorik makale için tüm uluslararası ilişkiler teorilerine, teorik, metodolojik ve analitik literatürle tartışmalara hakim olmak gerekmektedir.

Son olarak, Tür ve Aydın-Koyuncu, "*Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları*" başlıklı makalelerinde var olan bir uluslararası ilişkiler yaklaşımının "temel savunularını, alana yönelik eleştiri noktalarını ortaya koymak ve bu yaklaşımın uluslararası ilişkiler disiplinine ne tür katkılarının olduğunu incelemektedir" (Tür ve Aydın-Koyuncu, 2010:3). Yazarlar makalelerine, yazım amaçlarını, feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımının kısaca savını, uluslararası ilişkiler disiplinindeki diğer teori ve yaklaşımları neden eleştirdiğini ve makalede yaklaşıma ilişkin hangi önemli bilgilerden bahsedeceklerini belirten, net, akıcı ve iyi bir özetle başlamaktadırlar. Hem makalenin başlığı hem de özeti bize makalenin bir uluslararası ilişkiler teorisinin detaylarına, onun diğer uluslararası ilişkiler teorileriyle karşılaştırılmasına, sonunda da güçlü ve zayıf yönlerine vurgu yaptığını açıkça göstermektedir. Yazarlar daha sonra giriş bölümünde makalenin amacını, hem feminist hareketin hem de uluslararası ilişkiler disiplininde feminist yaklaşımın tarihçesini, evrimini, alandaki öncü araştırmacıları ve literatüre katkılarını açıklamışlardır. Giriş bölümünde, teorik makale yazımında olması gerektiği gibi, yazarların hem İngilizce hem de Türkçe ilgili literatüre hayli referans verdikleri görülmektedir. Bu da literatüre hakim olduklarını, makale yazımı öncesinde detaylı bir literatür taraması yaptıklarını göstermektedir.

Makalenin ilk bölümünde özel olarak feminist yaklaşımların uluslararası ilişkiler disiplininde nasıl ortaya çıktığı, ne iddia ettiği ve savları tarihsel gelişimiyle anlatılmıştır. Bu bölümde de alandan pek çok başarılı çalışmaya atıfta bulunulmuş, onların özellikle vurguladığı, alana hayli katkı yaptıkları bilgiler ve bulgular özetlenmiştir. "*Feminizmin Uluslararası İlişkilerin Temel Kuram ve Kavramlarına Eleştirileri*" başlıklı ikinci bölümde yazarlar, başlıktan da anlaşılacağı üzere, uluslararası ilişkiler alanındaki diğer kuram ve kavramların feminist yaklaşım tarafından neden, hangi gerekçelerle eleştirildiğini ele almaktadırlar. Bu bölümde, alana ilişkin pek çok kuramın ve feminist yaklaşımın uluslararası ilişkiler disiplininin temel kavramları olan devlet, savaş, güvenlik, eşitsizlik, şiddet, ulusal çıkar, güç gibi kavramları nasıl gördüğü ve yorumladığı yine literatürden çok sayıda örnekle anlatılmaktadır. Daha sonraki "*Uluslararası İlişkilere Yönelik Farklı Feminist Yaklaşımlar*" başlıklı bölümde yazarlar, feministlerin kadınların uluslararası ilişkiler alanında özgürleştirilmesinin yollarına ilişkin görüş ayrılıkları yaşadıklarını belirtip bu farklı feminist yaklaşımlara ilgili temel literatüre referans vererek kısaca değinmektedirler. "*Uluslararası İlişkilerde Feminist Yaklaşımların Sorunları ve Disiplin Katkıları*" başlıklı son bölümde ise bir teorik makalenin içeriğinden beklenildiği üzere teorinin, yaklaşımın güçlü ve zayıf yönlerinden, literatüre nasıl katkı sunduğundan ve neden eleştiri aldığından, ilgili literatüre sıkça referans verilerek, bahsedilmektedir. Makaleye ilişkin bir diğer önemli bölüm kaynakça bölümüdür. Yazarlar, makale boyunca araştırma öncesinde detaylı bir literatür taraması yaptıklarını ve literatüre hakim olduklarını gösterdikleri için kaynakça bölümünde doksan dört adet kendilerinden daha önce bu alanda çalışma yapmış araştırmacının eserine yer verilmiştir. Özetle bu makale, ilgilendiği konu, konuyu anlatmak için oluşturduğu bölümler, bölümlerin içerikleri, makale boyunca literatürden kullandığı referanslar bağlamında bir teorinin ayrıntılandırılması ve alanda var olan diğer teorilerle karşılaştırılarak güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya çıkartılması amacıyla yazılmış olan teorik bir makaleye hayli uygun bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. SONUÇ

İster pozitif bilimler, ister sosyal bilimlerde olsun dünyanın nasıl işlediğine dair açıklama sunmak için araştırmacılar, her zaman teorilerden yola çıkmaktadır. Teoriler, bilginin ve bilimin genişleyerek gelişmesini sağlamaktadır. Sosyal bilimlerde teori, bilimsel araştırmanın rehberidir. Bu nedenle, sosyal bilimlerin her alanındaki akademik yazında teorik makaleler hayli yer tutmaktadır. Ancak, bir yandan da teorilerin daha çok felsefi ve soyut kavramlardan oluştuğuna dair inanç nedeniyle özellikle öğrenciler ve genç araştırmacılar üzerinde olumsuz bir etkisi de bulunmaktadır. Fakat, bu çalışmanın da ana argümanı olduğu üzere, teorik bir çalışma yapmak ve teorik makale yazmak teorinin ne olduğu, bilimsel araştırmada ne işe yaradığı bilindiği ve bazı prensiplere dikkat edildiği

sürece öğrenilebilir. Bu nedenle, bu çalışmada genel olarak sosyal bilimlerde, özel olarak da uluslararası ilişkiler alanında teorinin ne olduğu ve bilimsel araştırma için neden önemli olduğuna alandan teori, teorinin parçaları ve makale örnekleriyle değindik.

Özellikle, uluslararası ilişkiler alanı, teorileriyle var olan bir sosyal bilimler disiplini. Bu nedenle, uluslararası ilişkiler disiplininde pek çok teorik gelenek ve onların altında teori mevcuttur. Şüphesiz, günümüzde hızla değişen ve gelişen dünya, aktörler, kurumlar ve bireyler, uluslararası ilişkiler alanını, devletlerarası ilişkilerin ötesinde pek çok konuda –enerji, göç, iklim, toplum ve siyaset psikolojisi, kalkınmanın insani boyutu, cinsiyet çalışmaları, temel hak ve özgürlükler vb.- ve yeni değişkenleri çalışmalara katarak araştırma yapan bir alan olmaya doğru evirmiştir. Böylelikle, uluslararası ilişkiler alanında yeni teorilerin ortaya çıkmasının, bunların eleştirilmesinin, önceki teorilerle karşılaştırılmasının veya var olan teorilerin yeni verilerle, farklı yöntemlerle ve yeni konuların sorunsalları üzerine çalışmasının önü açıktır. Bu nedenle, teorik bir çalışma yapmanın ve makale yazmanın püf noktalarına değinmeye çalıştığımız bu çalışmanın Türkiye’de sosyal bilimler ve uluslararası ilişkiler alanında, teorik çalışma yapmak isteyen öğrenci ve araştırmacılara ilham vermesini ve yardımcı olmasını dilemekteyiz.

Kaynakça

- Abend, G. (2008). "The Meaning of Theory", *Sociological Theory*, 26/2, 173-199.
- American Psychological Association (APA). (2020). *Publication Manual of the American Psychological Association*, Washington, DC.
- Barnett, M. N. ve Finnemore, M. (1999). "The Politics, Power, and Pathologies of International Organizations", *International Organization*, 53,/4, 699–732.
- Brown, C. (1992). *International Relations Theory: New Normative Approaches*, Columbia University Press: New York.
- Brown, C. (1997). *Understanding International Relations*, Basingstoke: Macmillan, New York.
- Bueno de Mesquita, B., Morrow, J. D., Siverson, R. M. ve Smith, A. (1999). "An Institutional Explanation of the Democratic Peace", *American Political Science Review*, 93/4, 791-807.
- Buzan, B. (1993). "From International System to International Society: Structural Realism and Regime Theory Meet the English School", *International Organization*, 47/3, 327–52.
- Buzan, B., Wæver, O. ve de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder CO, Westview, Colorado.
- Dixon, W. J. (1994). "Democracy and the Peaceful Settlement of International Conflict", *American Political Science Review*, 88/1, 14–32.
- Doyle, M. W. (1983a). "Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs: Part 1", *Philosophy and Public Affairs*, 12, 205–234.
- Doyle, M. W. (1983b). "Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs: Part 2", *Philosophy and Public Affairs*, 12: 323-353.
- Doyle, M. W. (1986). "Liberalism and World Politics", *American Political Science Review*, 80/4, 1151–1169.
- Finnemore, M. (1996). *Defining National Interests in International Society*, Cornell University Press, Ithaca, NY.
- Geertz, C. (1993). *The Interpretation of Cultures*, Fontana, Londra.
- George, A. ve Bennett, A. (2005). *Case Studies and Theory Development in the Social Science*, MIT Press, Boston.
- Haas, E. B. (1958). *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces 1950–57*, Stanford University Press, Stanford, CA.
- Hollis, M. ve Smith, S. (1990). *Explaining and Understanding International Relations*, Clarendon, Londra.
- Jacard, J. ve Jacoby, J. (2010). *Theory Construction and Model-Building Skills: A Practical Guide for Social Scientists*, Guilford, New York.
- Jepperson, R. L., Wendt, A. ve Katzenstein, P. (1996). "Norms, Identity and Culture in National Security", *The Culture of National Security: Norms and identity in World Politics* (Ed: P. J. Katzenstein), 33–75, Columbia University Press, New York.
- Jørgensen, K. E. (2018). *International Relations Theory*, Palgrave: Macmillan, UK.
- Kant, I. (1970). *Kant's Political Writings*, (Ed. H. Reiss), (Trans. H. B. Nisbet), Cambridge University Press, Cambridge.
- King, G., Keohane, R. O. ve Verba, S. (1994). *Designing Social Inquiry*, Princeton University Press, Princeton.
- Kratochwil, F. ve Ruggie, J. G. (1986). "International Organization: A State of the Art on the Art of the State", *International Organization*, 40/4, 753–775.
- Kugler, J. ve Lemke, D. (1996). *Parity and war: Evaluations and extensions of the war ledger*, University of Michigan Press, Ann Arbor.
- Machiavelli, N. (1950). *The Prince and the Discourses*, (Ed. M. Lerner), (Trans. L. Ricci ve C. Detmold), Modern Library, New York.
- Mastanduno, M. (1997). "Preserving the unipolar moment: Realist theories and US grand strategy after the Cold War", *International Security* 21/4, 49-88.
- Mearsheimer, J. J. (2003). *The Tragedy of Great Power Politics*, W.W. Norton and Co., New York.
- Moravcsik, A. (1998). "Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics", *International*

- Organization*, 51/4, 513-553.
- Moravcsik, A. (1998). *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*, UCL Press, Londra.
- Morgenthau, H. J. (1948). *Politics Among Nations*, Knopf, New York.
- Morgenthau, H. J. (1954). *Politics Among Nations*, 2. Basım, Knopf, New York.
- Most, B. A. ve Starr, H. (1989). *Inquiry, Logic, and International Politics*, University of South Carolina Press, South Carolina.
- Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, (Çev. S. Özge), Yayın Odası, Ankara.
- Neumann, I. B. and Wæver, O. (1997). *The Future of International Relations: Masters in the Making*, Routledge, Londra.
- Organski, A. F. K. (1958). *World Politics*, Alfred A. Knopf, New York.
- Organski, A. F. K. and Kugler, J. (1980). *The War Ledger*, University of Chicago Press, Chicago.
- Patterson, L. (1997). "Agricultural Policy Reform in the European Community: A Three Level Game Analyses", *International Organization*, 51, 135-165.
- Putnam, R. D. (1988). "Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-level Games", *International Organization*, 42, 427-460.
- Ravitch, S. M. ve Riggan, M. (2017). *Reason and Rigor: How Conceptual Framework Guide Research*, SAGE, Los Angeles, CA.
- Rueschemeyer, D., Stephens, E. H. ve Stephens, J. D. (1992). *Capitalist Development and Democracy*, Polity, Oxford, UK.
- Rosato, S. (2003). "The Flawed Logic of Democratic Peace Theory", *American Political Science Review*, 97/4, 585-602.
- Rosenau, J. ve Durfee, M. (1995). *Thinking Theory Thoroughly: Coherent Approaches to an Incoherent World*, Boulder, CO, Westview.
- Russett, B. (1989). "Democracy and Peace", *Choices in World Politics: Sovereignty and Interdependence*, (Ed. B. Russett ve H. Starr), 245-261, Freeman, New York.
- Russett, B. ve Oneal, J. (2001). *Triangulating peace. Democracy, Interdependence, and International Organizations*, Norton, New York.
- Schumpeter, J. (1919/1955). "The Sociology of Imperialism", (Ed. J. Schumpeter), *Imperialism and Social Classes*, World Publishing Co., Cleveland.
- Sutton, R. I. ve Staw, B. M. (1995). "What Theory is Not?", *Administrative Science Quarterly*, 40, 371-384.
- Torraco, R. J. (1997). "Theory-Building Research Methods", *Human Resource Development Handbook: Linking Research and Practice*, (Ed. R. A. Swanson ve E. F. Holton III), 114-137, Berrett-Koehler, San Francisco, CA.
- Tür, Ö. ve Aydın-Koyuncu, Ç. (2010). "Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları", *Uluslararası İlişkiler*, 26/7, 3-24.
- Vasquez, J. (1995). "The Post-Positivist Debate", *International Relations Theory Today*, (Ed. K. Booth ve S. Smith), Polity, Cambridge.
- Wæver, O. (1995). "Securitization and Desecuritization", *On Security*, (Ed. R. Lipschutz), Columbia University Press, New York.
- Walt, S. M. (1998). "International Relations: One World, Many Theories", *Foreign Policy*, 110, 29-46.
- Waltz, K. N. (1959). *Man, the State and War: A Theoretical Analysis*, Columbia University Press, New York.
- Waltz, K. N. (1964). "The Stability of a Bipolar World", *Daedalus*, 93/3, 881-909.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*, Addison-Wesley, Reading, MA.
- Waltz, K. N. (1990). "Realist Thought and Neorealist Theory", *Journal of International Affairs*, 44/1, 21-37.

- Waltz, K. N. (2000). "Structural Realism after the Cold War", *International Security*, 25/1, 5-41.
- Wendt, A. (1987). "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory", *International Organization*, 41, 335-370.
- Wight, M. (1991). *International Theory: The Three Traditions*, (Ed. G. Wight ve B. Porter), Leicester University Press, Leicester .
- Zacher, M. W. ve Matthew, R. A. (1995). "Liberal International Theory: Common Threads, Divergent Strands", *Controversies in International Relations: Realism and the Neoliberal Challenge*, (Ed. C. W. Kegley), St. Martin's Press, New York.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).